

Београд 25.07. 2016.

”... Ко је имао среће да се јутрос пробуди у Београду, може сматрати да је за данас довољно постигао у животу. Свако даље инсистирање на још нечему, било би нескромно ...“ (*Д. Радовић*)

Освануо је ведар и од јутра топао дан. После доручка и окупљања пошли у смо обилазак града. Трбало је видети много тога, а времена је било мало. О Београду смо причали често и у различитим контекстима (положај, историја, честа рушења, богато културно наслеђе, гостопримство ...). Трбало је понешто од тога вдети и проверити. Константин Филозоф, један од најјученијих људи свога доба, и писац Житија деспота Стевана Лазаревића, Београд доживљава ”као један од великих градова, на красном месту ... као ретко који у васељени ...”. Поетски али са пуно истине о положају Београда говори и следећи цитат ”лежи на завидном месту и положају, истурен, видљив са свих страна, пркосан”. Можда су ови елементи положаја и разлог због кога је Београд у својој историјској прошлости тако често био на мети различитих освајача и рушитеља (трагове последњег рушења Београд још није потпуно залечио). Није могуће заобићи ни Цвијићево одређење положаја Београда. ”Он се као свинкс пружао на ставама Саве и Дунава и гледа на панонску равницу, одређен својим положајем да у њој изазива велике догађаје и да на њу најјаче утиче. Све велике реке, које протичу кроз панонски басен, конвергирају према Београду”. Такође по његовом мишљењу Београд има најбољи географски положај у Подунављу. Као насеље, Београд настаје у раном античком добу. Основали су га келтски Скордисци на месту Калемегданског рта. Келтско насеље под именом Singidunum помињу римски историчари. У периоду римске владавине од 14. године нове ере, представља један од највећих градова провинције Горње Мезије. Његов повољан положај условио је да насеље у време Хадријана (117-138) стекне статус муниципија – насеља са ограниченом градском самоуправом. У периоду између 211. и 287. године има статус колоније – са потпуним римским грађанским правима. Дуг и буран историјски развој Београда и његове околине, од праисторијских времена до најновијег доба, оставио је многобројне трагове у његовој материјалној и духовној култури. Посебну компоненту разноврсности условила је историјско-географска прошлост, у којој је Београд и његова околина била у саставу многих држава и место живљења различитих народа (Келти, Римљани, Бугари, Угари, Срби, Турци, Аустријанци и Срби). О тим временима говоре и честе промене његовог имена: Singa, Singidon, Sigidava, Singidounonu, Singidunum (а преко пута њега и Taurunum), Singidon, Београд (помен 878) Nandor, Alba, Handor, Fejervog, Alba Bulgarica, Alba Grasea, Дар Ул Цихад (Кућа светог рата), Фићирбаир (Брег за размишљање), Belgorod, Belgrad и на крају поново Београд. За Еропу је у дужем временском периоду био ”Бедем хришћанства” или ”Кључ хришћанске Европе”. У састав српске средњовековне државе улази 1284. године за време власти краља Драгутина који је своју престоницу, летњу резиденцију, саградио у оближњој Посавотамнави, на десној обали реке Саве, у Дебрецу. У следећим деценијама остаје српска територија све до смрти краља Драгутина (1316) и поновног преласка Београда под Угарску власт (1319). Почетком XV века у дубоком сумраку српске средњовековне државе долази до сукоба између Лазаревих синова Стефана и Вука (после смрти мајке Милице). Деспот Стефан (1389-1427) напушта дотадашњу српску престоницу у Крушевцу, који ће недуго затим постати турски Алаца Хисар, премештајући тако у Београд (1403) престоницу Деспотовине. За Стефаном у Београд стиже и преостала Српске властела и свештенство. Економским и другим мерама Стефан Лазаревић подстиче насељавање Београда и његове околине. Београд се развија и постаје привлачан град за насељенике из приморских градова (Дубровник, Котор и др.), Босне и других крајева. После изненадне деспотове смрти 1427. године, поштујући одредбе уговора потписаног 1426. у Тати, Стефанов наследник, сестрић Ђурђе Бранковић сели престоницу Србије у Смедерево. Ово је био један у низу од најтрагичнијих догађаја у историји Београда. Константин Филозоф оставља трага о овом догађају. ”Где ваистину, где у незнан одоше сва светла и све красоте ... све постаде мрзост и пустош, све се преобрази, свегда нестане, све се испуни горчином, хумке се разараху и сажижаху и људи изгњани биваху”. После рушења власти и турског феудалног система (1521-1804), и добијања аутономије (Хатишериф из 1830. године) Београд поново постаје војно, економско, културно, просветно, управно и политичко упориште ослобођене Србије. Престоница новоформиране српске државе поново постаје 1841. године. Наше пријатеље је Београд остављао без даха. Иако нема монументалне тргове попут многих европских градова, он због тога нија ништа мање атрактиван и привлачан. Амбијенталне целине (Калемегдан, Трг републике, Теразије, Трг Николе Пашића, Студентски трг, Скадарлија...) су се трајно урезале у њихово памћење. Београдска тврђава их је фасцирала историјом дугом преко два миленијума. Реке, Београд чине посебним, посебно Дунав и Сава.

